

5 jaar mondiaal actieplan: waar staan we nu?

Vijf jaar geleden vond in Nederland een ministeriële conferentie over antibioticaresistentie plaats. Het was de aanzet tot een mondiaal actieplan. Op 19 en 20 juni 2019 zetten Nederland, de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), de Food and Agriculture Organization (FAO) en de World Organisation for Animal Health (OIE) de strijd tegen antibioticaresistentie opnieuw op de kaart. Dit keer staat de voortgang van het mondiale actieplan centraal. Gert-Jan Rietveld, senior adviseur mondiaal gezondheidsbeleid bij het ministerie van VWS: “Nederland heeft internationaal een voorbeeldfunctie.”

Nederland heeft al jaren een actieve internationale antibioticaresistentie-agenda. “Dat begon onder minister Edith Schippers”, vertelt Gert-Jan Rietveld. “Want antibioticaresistentie is een grensoverschrijdend probleem. Je kunt als land veel doen om antibioticaresistentie tegen te gaan. Maar als andere landen dat niet doen, blijft het ook in eigen land een probleem. Multiresistente bacteriën gaan nu eenmaal over grenzen heen.” Toen Nederland in 2014 inhoud gaf aan de samenwerkingsovereenkomst met de WHO, werd besloten een groot deel van de Nederlandse bijdrage in te zetten voor antibioticaresistentie. De tijd bleek rijp voor een mondiaal actieplan tegen antibioticaresistentie. Niet alleen Nederland en de WHO, maar ook andere landen – zoals het Verenigd Koninkrijk, Zweden en de Verenigde Staten – wilden antibioticaresistentie serieus op de agenda zetten. In 2014 stemde de World Health Assembly ermee in. “In juni 2014 organiseerden we daarom in Den Haag een ministeriële conferentie, over de totstandkoming van het mondiale actieplan.” In 2015 was het mondiale actieplan een feit. Bovendien is antibioticaresistentie sinds 2017 in G20-verband een gespreksonderwerp. Want ook uitbraken van infectieziekten die niet goed te behandelen zijn, kunnen economische gevolgen hebben.

170 landen actief

In 2018 zat Nederland weer aan tafel om de samenwerking met de WHO vorm te geven en de beoogde effecten te versnellen. “Natuurlijk kijk je dan ook terug op de voorgaande 4 jaar”, zegt Gert-Jan. “Zo ontstond het idee om in 2019 weer een ministeriële conferentie te organiseren: waar staan we 5 jaar later? Die handschoenen pakten we op.” Op 19 en 20 juni vindt deze internationale ministersconferentie plaats in Noordwijk. Ongeveer vijftig landen ontvingen een uitnodiging om samen te kijken hoe de implementatie van het beleid voor antibioticaresistentie bestuurlijk handen en voeten kan krijgen. “Natuurlijk houdt de WHO de voortgang van de mondiale afspraken goed bij. 112 landen hebben nu een nationaal actieplan en ruim 60 landen zijn met het opstellen van een nationaal actieplan bezig. De resterende 30 landen bevinden zich op dit moment in zo’n complexe situatie – denk aan oorlog of crisis – dat antibioticaresistentie niet bovenaan het lijstje staat. Dit is een groot risico voor de wereldgezondheid. Maar het is positief dat 170 landen actief bezig zijn. Tegelijkertijd weten we dat veel landen moeite hebben het beleid in praktijk te brengen. Ze ondervinden hobbels, het is minder makkelijk dan het lijkt.”

Antibiotica op de markt

Gert-Jan benadrukt dat de conferentie niet gaat over het hele spectrum van initiatieven die de aanpak van antibioticaresistentie omvat. Internationale onderzoeksprogramma’s en de ontwikkeling van nieuwe antibiotica vallen buiten de scope van de Nederlandse conferentie. “Die initiatieven zijn er en dat is goed. Maar tijdens de conferentie willen we echt terug naar de volksgezondheidsbasis: ‘wat moeten landen doen om antibioticaresistentie te tackelen’.” Met een lage resistentieprevalentie én een laag antibioticagebruik heeft Nederland internationaal een voorbeeldfunctie. “Daar mogen we trots op zijn. Antibiotica is een veelvormig probleem en vraagt een intersectorale benadering. In de humane sector doen we het goed en in de veterinaire sector doen we het steeds beter. Artsen schrijven zorgvuldig voor. Bovendien besteedt Nederland veel aandacht aan infectiepreventie, dé manier om verspreiding van bacteriën te voorkomen. Zonder borstklapperij mogen wij zeggen dat we weten hoe het moet. Maar de praktijk in veel landen is weerbarstig. Bijvoorbeeld omdat artsen te

makkelijk met antibiotica omgaan. Of omdat economische belangen meespelen. Of omdat antibiotica gewoon zonder doktersrecept verkrijgbaar zijn. Het zijn allemaal voorbeelden van knelpunten waar landen tegenaan lopen.”

Virtual reality films

Op de conferentie worden de ‘AMR Champions’ – landen die vooroplopen in de aanpak van antibioticaresistentie – samengebracht met landen die aangeven dat ze zoekende zijn. Om de implementatie van de nationale actieplannen verder te brengen, bespreken ze de maatregelen die landen kunnen nemen. Ook kijken ze waar landen elkaar kunnen ondersteunen door kennisuitwisselingsprogramma’s. “Maar daarvoor is wel inzicht in elkaars realiteit nodig”, zegt Gert-Jan. “Daarom maken we speciaal voor de conferentie virtual reality films. Bijvoorbeeld van een ziekenhuis in Nederland en een ziekenhuis in Indonesië. Dat zijn 2 totaal verschillende plekken met totaal verschillende spelregels.” Ook de veterinaire sector wordt in beeld gebracht, met een film van een boerderij in Nederland naast een film van een boerderij in Kenia. “Zo willen we laten zien dat de principes en uitgangspunten hetzelfde zouden moeten zijn, ook al is de setting anders. En die setting vraagt misschien om andere ondersteunende activiteiten. Denk aan de ontwikkeling van eenvoudige diagnostische instrumenten of een stappenplan voor infectiepreventie als de faciliteiten basaal zijn.”

Internationaal fonds

“Ondanks alle bewustwording en alle aandacht voor antibioticaresistentie is de problematiek wereldwijd nog niet afgenomen”, besluit Gert-Jan. “De noodzaak om de aanpak te intensiveren is groot. Natuurlijk is onze conferentie niet dé oplossing. Maar het is wel een goede manier om landen weer met de neus op de feiten te drukken. Een doel van de conferentie is ook meer samenwerking tussen landen een-op-een tot stand brengen. Denk aan AMR Champions die hun kennis beschikbaar stellen. Het RIVM geeft al regelmatig trainingen in andere landen. Ook lanceren de WHO, de Food and Agriculture Organization (FAO) en de World Organisation for Animal Health (OIE) tijdens de conferentie een internationaal fonds. Lage- en middeninkomenslanden met concrete plannen voor het inrichten van antibioticabeleid kunnen bij dit fonds aankloppen voor financiële ondersteuning.”

De ministeriële conferentie is op uitnodiging. Aanmelden voor de conferentie is niet mogelijk.